

Brug af social pejling til gruppevejledning i 8. klasser

Lene Røjkjær Pedersen

Stud. mag. i Læring og Forandringsprocesser

Institut for Læring og Filosofi

Aalborg Universitet

Abstract

Vejledere ved Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) skal få unge til at tage en ungdomsuddannelse. Dette kommer blandt andet til udtryk ved, at regeringen har en målsætning om, at mindst 95 % af en ungdomsårgang gennemfører en ungdomsuddannelse i 2015, og desuden står der i bekendtgørelsen om vejledning, at unges frafald fra og omvalg skal begrænses (Undervisningsministeriet, 2010 og 2013). Der bliver derved stillet krav til UU-vejledere om at få unge til at træffe velovervejede valg af ungdomsuddannelse, således de unge gennemfører en ungdomsuddannelse. Social pejling kan være en metode vejledere kan benytte til at få unge til at træffe velovervejede valg af ungdomsuddannelse.

”Social pejling handler om sociale overdrivelser og flertalsmisforståelser. Mange børn og unge har overdrevne forestillinger om deres kammerater, og som konsekvens pejler mange børn og unge efter, hvad de tror, de andre gør.” (Jönsson, 2011, s. 4). Hvis unge vælger ungdomsuddannelse efter, hvad de tror, andre gør, kan det føre til, at de vælger en forkert uddannelse, eller at de senere dropper ud af uddannelsen, fordi de ikke har valgt efter, hvad de selv ønsker. Ved at tale med unge om deres forestillinger om kammeraters uddannelsesønsker kan de unge finde ud af, om de har overdrevne forestillinger om kammeraterne. Hvis dette er tilfældet, kan de unge blive bevidste omkring dette, og dermed kan social pejling være med til, at unge træffer velovervejede ungdomsuddannelsesvalg i stedet for at vælge det, som de tror, kammeraterne gør (Jönsson, 2011, s. 4). Dog er det ikke sikkert, at unge alligevel ikke vælger en forkert uddannelse, idet der kan være meget, der kan have indflydelse på unges valg, og ofte sker det ubevidst (Pless & Katznelson, 2005, s. 50). Jeg har været ude i fem 8. klasser for at benytte social pejling til at undersøge, om eleverne har overdrevne forestillinger om kammeraternes valg af ungdomsuddannelse. Konklusionerne fra denne undersøgelse vil fremgå af artiklen. Først gives en kort introduktion til social pejling og tidligere projekter, som har undersøgt social pejlings indflydelse på unge.

Tidligere brug af social pejling

Social pejling drejer sig om flertalsmisforståelser og sociale overdrivelser. Flertalsmisforståelser omhandler, at man forestiller sig, at flertallet gør eller mener noget bestemt, men faktisk er det de færreste, der gør det. Sociale overdrivelser drejer sig om, at man tror, der er flere, der gør eller mener noget, end der reelt er (Balvig, Holmberg, & Sørensen, 2005, s. 241).

Social pejling er blevet brugt af SSP i ”Ringstedprojektet”, hvor unges brug af rus- og nydelsesmidler blev undersøgt. En af konklusionerne på projektet var, at hvis en ung forestillede sig, at eksempelvis tobaksrygning hos jævnaldrende var en adfærd, som flertallet gjorde, også selv var tilbøjelig til at begynde at ryge. Det omvendte var tilfældet, hvis man ikke forestillede sig, at mange jævnaldrende røg (Balvig, Holmberg, & Sørensen, 2005, s. 59-60). Når mennesker reagerer på, hvordan de opfatter virkeligheden, kan det være, at den oplevede virkelighed ikke er i overensstemmelse med sandheden. Ens adfærd kan have betydning for ens status, anerkendelse og selvtillid blandt kammerater. Derfor vil unge formodentlig gerne leve op til de forventninger, som de oplever. Ved at tale på klassen om overdrivelserne, blev adfærden reduceret, påviste projektet (Balvig, Holmberg, & Sørensen, 2005, s. 215-217, 420).

Social pejling i praksis

I min undersøgelse i fem 8. klasser er jeg blevet inspireret af ”Ringstedprojektet” og materiale fra UU i Aarhus Kommune, da vejlederne i Aarhus formodede, at social pejling kan have indflydelse på unges valg af ungdomsuddannelse. UU-vejlederne benyttede social pejling til at tale med 8. klasseelever om valg af ungdomsuddannelse, inden eleverne skulle på introduktionskurser på ungdomsuddannelser, fordi elever ofte vælger samme sted hen på introduktionskurser og ungdomsuddannelser som kammeraterne (Jönsson, 2011, s. 4). Med brug af social pejling har jeg undersøgt, om social pejling har indflydelse på elevernes valg af ungdomsuddannelse i fem 8. klasser.

I klasserne fik eleverne først en introduktion til erhvervsuddannelser, gymnasiale uddannelser og EUX, da eleverne skal kende disse betegnelser for at kunne deltage i forløbet. Dernæst svarede eleverne på spørgsmål omhandlende ungdomsuddannelsesvalg for at undersøge, om der var tale om flertalsmisforståelser eller sociale overdrivelser i klasserne. Spørgsmålene omhandlede seks emner, hvor eleverne først skulle svare på seks spørgsmål omkring, hvad eleverne troede om deres kammerater, mens de sidste seks spørgsmål drejede sig om, hvad de selv syntes. Dermed kunne elevernes svar stilles over for hinanden, således samme emne både kunne belyses ud fra, hvad eleverne troede om klassekammeraterne, og hvad de selv syntes. Eleverne svarede ved brug af ”klikkers”, som er afstemningsmaskiner, der er kendt fra ”Hvem vil være millionær?”. Efter eleverne havde svaret, var der en dialog på klassen med udgangspunkt i elevernes svar. Her stillede jeg eleverne åbne spørgsmål, således eleverne selv kom med udtalelser. Dermed er der en større sandsynlighed for, at eleverne vil tage dialogen til sig, fordi de selv kommer med udtalelser (Jönsson, 2011, s. 12). Gennem dialogen fik eleverne ekspliciteret deres tanker og blev dermed bevidste omkring, om de havde overdrevne forestillinger om kammeraterne, som kan få indflydelse på deres fremtidige ungdomsuddannelsesvalg.

Social pejlings indflydelse på elevernes valg

Gennem forløbene i de fem 8. klasser var der for de fleste elever ikke tale om sociale overdrivelser eller flertalsmisforståelser ved alle spørgsmålene. I det følgende beskrives kort elevernes svar på udvalgte spørgsmål. Hovedparten af elevernes forestillinger om klassekammeraternes valg af

ungdomsuddannelse var rigtige i klasserne, hvor der i de fleste klasser var flest, der vil vælge gymnasiet. Ved spørgsmålene omhandlende hvilken uddannelse der er bedst, var der tale om en flertalsmisforståelse for de fleste elever i en af de fem klasser, fordi de fleste troede, at klassekammeraterne ville svare, at en gymnasial uddannelse er bedst, men flertallet syntes, at alle uddannelser er lige gode. I tre af de fem klasser troede flest, at flertallet af kammeraterne ville svare, at gymnasiet er bedst, som også var tilfældet. I den sidste klasse troede flest, at kammeraterne ville svare, at en erhvervsuddannelse er bedst, men der var lige mange, som syntes, gymnasiet, erhvervsuddannelser eller at alle uddannelser er lige gode. Til spørgsmålene omkring om eleverne vil vælge ungdomsuddannelse efter, hvor deres kammerater vælger at gå, svarede alle eleverne i tre ud af fem klasser samt næsten alle i de sidste to klasser, at de ikke vil vælge ungdomsuddannelse efter, hvor deres kammerater vælger at gå. Flertallet i klasserne troede, at nogle vil vælge efter kammeraterne, og dermed er der tale om flertalsmisforståelser for disse elevers vedkommende. I forhold til spørgsmålene om eleverne lytter til forældrene, var der også tale om sociale overdrivelser eller flertalsmisforståelser for flertallet af eleverne, fordi flere gav udtryk for, at de lytter til forældrene, end eleverne troede.

Der er dermed primært flertalsmisforståelser på spørgsmålene omkring kammeraternes valg af ungdomsuddannelse og forældrenes indflydelse. Det tyder på, at de fleste elever ifølge dem selv ikke vil vælge ungdomsuddannelse efter, hvad de tror, kammeraterne vil vælge, idet flertallet svarede, at de ikke vil vælge efter kammeraternes valg. Forskning viser ligeledes, at unge gerne vil give udtryk for, at de selvstændigt vælger uddannelse, men ofte er der meget, som har indflydelse på elevers valg. Dette får ofte ubevidst indflydelse (Pless & Katznelson, 2005, s. 49-50). Dermed kan det være, at kammeraterne ubevidst får indflydelse på elevernes valg af ungdomsuddannelse. Forskning viser netop, at venner kan spille en afgørende rolle i valget (Mehlbye, Hagensen, & Halgreen, 2000, s. 79).

Det tyder på, at mange af eleverne lytter til forældrenes ønsker om uddannelsesvalg. Disse resultater kan generaliseres, idet forskning viser, at forældre ofte har indflydelse på unges valg af uddannelse (Pless & Katznelson, 2005, s. 50). Specielt har unges mødre indflydelse på valg af uddannelse (Andersen, 1997, s. 169). Forældrene får desuden ofte indflydelse på unges valg i kraft af den sociale arv, idet unge ofte følger i samme spor som forældrene. Dette sker tit ubevidst, som også kommer til udtryk ved, at unge ofte ikke selv synes, at den sociale arv har indflydelse på valget af ungdomsuddannelse (Mehlbye, Hagensen, & Halgreen, 2000, s. 55, 81).

Erfaringer fra praksis

Selvom der ikke er tale om flertalsmisforståelser eller sociale overdrivelser ved alle spørgsmål, og selvom elevers valg af ungdomsuddannelse kan ske ubevidst, vurderer jeg, at elever kan få indsigt i egne og andres bevidste holdninger gennem at svare på spørgsmålene og især gennem den efterfølgende dialog, hvor eleverne giver udtryk for egne holdninger. Ved at eleverne lytter til dialogen på klassen gennem gruppevejledningen, kan de lære af hinandens erfaringer, og dermed kan det være, elevernes holdninger ændres undervejs i dialogen, når de hører, hvad andre tænker

(Westergaard, 2012, s. 32-34). Eleverne kan bruge erfaringerne til at træffe velovervejede valg af ungdomsuddannelse, således færre måske vælger en uddannelse, de ikke selv ønsker, og som de derfor dropper ud af. Dette vil politikerne netop gerne undgå ifølge bekendtgørelsen om vejledning § 1 stk. 4 (Undervisningsministeriet, 2010). Mine erfaringer og erfaringerne fra UU i Aarhus viser dermed, at social pejling er et godt dialogisk redskab at benytte til vejledninger (Jönsson, 2011, s. 3). Dog er der meget, der ubevidst kan få indflydelse på unges valg af ungdomsuddannelse, og derfor er det ikke sikkert, at eleverne ikke vælger en forkert uddannelse, selvom eleverne har deltaget i et social pejling-forløb.

Idet alle elever svarede på spørgsmål om social pejling ved brug af ”klikkers”, deltog alle i vejledningen, men i selve dialogen var det ikke alle, som sagde noget på klassen. Når der er mange deltagere til en gruppevejledning, er der netop en risiko for, at deltagere bliver passive. Dog kan deltagere lære mere, jo flere der deltager, fordi der kan være flere synspunkter (Thomsen, Skovhus, & Buhl, 2013, s. 117). I forhold til social pejling er det relevant at høre synspunkter fra eleverne i klassen, således eleverne kan lære af klassekammeraternes holdninger. Derfor vurderer jeg, at det er bedst at have eleverne samlet. Efter en dialog på klassen kan det være relevant at dele eleverne op i mindre grupper, således der er mulighed for, at alle kan ytre sig.

Social pejling som vejledningsmetode

Som min undersøgelse og tidligere projekter med social pejling viser, er social pejling et godt dialogisk redskab at benytte for at få unge til at reflektere over valg af uddannelse (Jönsson, 2011, s. 3). Social pejling kan derfor være med til at få elever til at træffe velovervejede valg af ungdomsuddannelse, fordi eleverne får talt om deres holdninger og hører, om de har overdrevne forestillinger om kammeraterne, som kan få indflydelse på valget af uddannelse. Dermed kan det måske føre til, at færre vælger en forkert uddannelse, som de dropper ud af. Selvom de fleste elever i min undersøgelse gav udtryk for, at de ikke lader sig påvirke af kammeraters valg af uddannelse, kan det være, at kammeraternes valg ubevidst får indflydelse. Forskning viser netop, at unge gerne vil fremstå som nogle, der træffer selvstændige uddannelsesvalg, men ofte er der meget, som ubevidst får indflydelse på unges valg (Pless & Katznelson, 2005, s. 49-50). Dette kan netop være kammeraters valg af uddannelse (Mehlbye, Hagensen, & Halgreen, 2000, s. 79). Derfor er det ikke sikkert, at elever vælger en uddannelse, de ikke dropper ud af, fordi de har deltaget i et social pejling-forløb.

Litteraturliste

- Andersen, D. (1997). *Uddannelsesvalg efter 9. klasse. Delprojekt under forskningsprogrammet UDDANNELSE TIL ALLE*. København K: Socialforskningsinstituttet.
- Balvig, F., Holmberg, L., & Sørensen, A.-S. (2005). *Ringsted-forsøget. Livsstil og forebyggelse i lokalsamfundet*. København Ø: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Jönsson, L. (2011). *Social pejling og uddannelsesvalg - et forsøg i 8. klasse på Hasle Skole og Møllevangskolen*. Aarhus: Videncenter for Sundhed og Trivsel.
- Mehlbye, J., Hagensen, P., & Halgreen, T. (2000). *Et frit valg? Unges overgang fra grundskolen til ungdomsuddannelserne – om danske unge og unge fra etniske minoriteter*. København: AKF Forlaget.
- Pless, M., & Katznelson, N. (2005). *Niende klasse og hvad så? - en midtvejsrapport om unges uddannelsesvalg og overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse og arbejde*. København NV: Center for Ungdomsforskning.
- Thomsen, R., Skovhus, R. B., & Buhl, R. (2013). *At vejlede i fællesskaber og grupper*. Schultz.
- Undervisningsministeriet. (21. juni 2010). *Bekendtgørelse af lov om vejledning om uddannelse og erhverv samt pligt til uddannelse, beskæftigelse m.v.* Hentede 15. juli 2013 fra Retsinformation: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=132544>
- Undervisningsministeriet. (2. oktober 2013). *95-procent-målsætning*. Hentede 5. oktober 2013 fra Undervisningsministeriet: <http://www.uvm.dk/I-fokus/95-procent-maalsaetning>
- Westergaard, J. (2012). *Effektiv gruppevejledning af unge*. Schultz.